

Jorma K. Laiho

40 vuotta yleisradioinsinöörinä

Urani vaihteita 1973 - 2013

40 vuotta yleisradioinsinöörinä

Yleisradion tekniikkaa 1973 - 2013

Jorma K. Laiho

**40 vuotta yleisradioinsinöörinä
Tekijästä teettäjäksi**

**Tekeminen
Matkustaminen
Selittäminen**

Yleisradion tekniikkaa 1973 - 2013

© 2019 Jorma K. Laiho

Kuvitus: Jorma K. Laiho

Taitto: Jorma K. Laiho

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-0914-6

JOHDANTO	- 7 -
TEKNIIKAN ERÄITÄ VAIHEITA ENNEN VUOTTA 1973	- 9 -
YLEISRADIO 1950-LUVULLA	- 14 -
AM-RADION KULTA-AIKA JA ULA-RADION TULO.....	- 14 -
YLEISRADIO 1960-LUVULLA	- 19 -
TELEVISION RYNNISTYS SUOMEEN 1960-LUVULLA.....	- 19 -
YLEISRADIO 1970-LUVULLA	- 36 -
AM-RADION JOUTSENLAULU 1970-LUVULLA	- 37 -
1970-LUKU OPISKELUA JA YLE	- 37 -
MIKÄ OLI MITTAUSASEMA?	- 49 -
DIPLOMITYÖ JOHTAA GENEVEEN	- 58 -
ETYK-HENKEÄ JA WUOLIJOKEA MUISTELLEN	- 77 -
HÖYRYRADIO PONNISTAA KERRAN VIELÄ	- 79 -
MASTO- JA ANTENNIOSASTO PERUSTETAAN	- 91 -
YLEISRADIO 1980-LUVULLA	- 114 -
VERKOT LAAJENEVAT, KÄYTTÖTEKNIikka IRTOAA.....	- 115 -
PORI, KAIKKIEN ASEMIEN ÄITI.....	- 126 -
UUSIA TELEVISIOVERKKOJA, ASIAKKAINA TV3 ja 4	- 146 -
YLEISRADIO 1990-LUVULLA	- 153 -
1990-LUKU JA THATCHERIN IDEAT.....	- 154 -
YHTIÖITYS HAAVEISSA	- 168 -
LARKKA ON LÄHES KORVAAMATON.....	- 182 -
KOHTI KONSERNIA	- 187 -
YLEISRADIO 2000-LUVULLA	- 193 -

YLEISRADIO SIIRTYY DIGIAIKAAN	- 194 -
DIGITAN VUOSI JA 2000.....	- 194 -
DIGITAA MYYDÄÄN	- 202 -
SEPPO KALLIN SEURAAJA 2001	- 212 -
DIGITAN MYYNTI OLIKIN VASTA ALKUA	- 236 -
UUSI JOHTAKIERROS ALKAA JÄLLEEN.....	- 251 -
PÄÄTÖSRUUHKAA JOULUKUUSSA 2004	- 273 -
JOHTO VAIHTUU, MUTTA HITAASTI	- 284 -
TEKNISTÄ JOHTAJAA TYÖNNETÄÄN TAAS	- 304 -
JULHA	- 305 -
OLEN TAAS TARPEELLINEN.....	- 310 -
HÖYRYRADIO SAMMUU LOPULLISESTI.....	- 325 -
VARSINAISTA MATKAILUA.....	- 331 -
VAIKEUKSIEN VOITTAJIA.....	- 347 -
YLEISRADIO 2010-LUVULLA	- 361 -
SIVISTYNYT, AMMATTITAITOINEN JOHTAJAMME	- 362 -
PITKÄ LOPPULIUKU	- 374 -
FINAALI.....	- 387 -
KUVALUETTELO.....	- 397 -
HENKILÖHAKEMISTO.....	- 404 -

JOHDANTO

Yleisradio perustettiin jo vuonna 1926. Aivan ensimmäisinä vuosina se oli pelkkä ohjelmayhtiö, ohjelmien jakelu oli Posti- ja lennätinlaitoksen vastuulla. Tekniikan asiat yhtiössä kuuluivat teknilliselle jaostolle. Vuodesta 1935 yleisradiolla oli jo monopoliradiotoimintaan lähetyksensä lähetyksensä. Asemat olivat siirtyneet henkilöineen Yleisradiolle 1934. Aivan yhtiön perustamisesta asti sillä on ollut myös 6 erikseen nimettyä teknillistä johtajaa.

Yleisradion johtokuntatasoisia tekniikan tuntijoita olivat ensin Viljo Ylöstalo ja sitten T. K. Laakso. Nimike teknillinen johtaja tuli käyttöön vasta 1940, jolloin tehtävään astui DI Jussi Rissanen. Hän hoiti tehtävää vuoteen 1962. Seuraavana vuorossa oli Paavo Arni vuosina 1964–1969. Lyhyen aikaa vuosina 1970–1972 teknillisenä johtajana oli Paavo Velander, Velander oli tätä ennen teknillisenä apulaisjohtajana vuodesta 1965 vuoteen 1970. Erkki Larkka oli pitkään teknillisenä johtajana ensin vt. vakanssilla 1973–1975 ja sitten varsinaisena johtajana vuoteen 1997. Seuraavana oli vuorossa Seppo Kalli 1997–2000 ja allekirjoittanut vuodesta 2001 eläkkeelle lähtöni asti vuoteen 2013.

Vuonna 2014 yhtiön ns. tukitoiminnot organisoitiin uusiksi ja erityistä johtoryhmätasoisia teknillistä johtajaa ei enää ole. Tekniikan rooli yhtiössä on muuttunut vuosien saatossa arvostetusta ydintoiminnasta pieneksi ostopalveluja hallinnoivaksi yksiköksi. Yhtiön perustamisvaiheessa siihen liitetty ja myöhemmin jakelutekniikaksi kasvanut asemaosasto on yhtiöitetty Digitaksi ja myyty jo 2000-luvun alussa. Tekniikan rippeet sijoitettiin sittemmin Tuotannot yksikköön, josta osa ulkoistettiin. Tuotannot-yksikön johtaja on toki tekniikan ansiotunut ammattilainen DI Janne Yli-Äyhö. Janne edustaa tekniikan tuntemusta myös johtoryhmätasolla.

Erillistä Yleisradion tekniikan historiaa ei ole koskaan kirjoitettu, mutta 1996 julkaistu tohtori Kari Ilmosen Yleisradion historiikin kolmas osa käsittelee kattavasti tekniikan eri osia. Tämän lisäksi on julkaistu joitain muistelmateoksia. Teknillinen johtaja DI Jussi Rissanen julkaisi eläkkeelle jäätyään vuonna 1965 mainion vihkosien muotoon monistetun tarinakokoelman ”Radiotien Varrelta”. Se kertoo leppoisasti radion alkuajoista aina television tulon asti. Kokoelmaa ei ole kuitenkaan julkaistu.

DI Paavo Velander oli innokas kynämies ja tarinan iskijä, kirjallisesti lahjakas lime-rikkien laatija ja vitsien kerääjä. Velanderilta ilmestyi vuonna 1986 painettu muistelmateos Kidekoneesta Väritelevisioon, se kattaa nimensä mukaisesti tuon osuuden. Velanderin kirjan otsikkoa myötäillen myös Yleisradion tuotantoteknisen osastoryhmän pitkäaikainen päällikkö, yli-insinööri Pentti Pesari julkaisi omakohtaisen run-

sain valokuvien varustetun muistelmateoksen Näköradiosta Digitelevision vuonna 2005. Pesari kertoo enimmäkseen televisiosta studiomiehen näkökulmasta. Valitettavasti teknillinen johtaja DI Erkki Larkka ei ollut lainkaan halukas muistelemaan menneitä. Larkka oli hyvä kirjoittaja, loistava jutunkertoja ja elämäkokemukseltaan vertaansa vailla oleva herrasmies. Hänellä olisi riittänyt paljon tarinoita television historiasta Suomessa ja tarinoita Yleisradion johtamisesta, Larkka oli TES-TV:n pioneereja.

Oma urani Yleisradiossa alkoi teknisenä harjoittelijana vuonna 1973. Toimin eri tehtävissä Yleisradion Teknisen Jaoston Jakeluteknisessä osastoryhmässä vuoteen 1999. Tuolloin Yleisradiosta muodostettiin konserni ja Jakeluteknikka yhtiöitettiin nimellä Digita Oy. Ennen Digitan myyntiä kahdesta Teknisen jaoston yksiköstä käytettiin arkipäivän työssä nimityksiä Jakeluteknikka ja Tuotantotekniikka. Näiden lisäksi hyvin merkittävässä roolissa oli Rakennusosasto. Digitan myynnin jälkeen minut kutsuttiin tammikuussa 2001 Yleisradion tekniseksi johtajaksi, josta tehtävästä jäin eläkkeelle 2013.

Oman urani aikana Yleisradion tekniikka koki monenlaisia muutoksia, jotka voi lyhyesti kiteyttää sanoilla ”tekijästä teettäjäksi”. Tämä kirja ei ole varsinainen historiikki, vaan ennen kaikkea päiväkirjoihini pohjautuva kuvaus omasta elämästäni radion ja television tenhovoimaisessa maailmassa. Se on myös kertomus seikkailuistani ison valtiojohtoisen yhtiön pyörteissä ja henkilökohtainen selviytymistarina muuttuvassa mediamailmassa ajanjaksona 1973–2013. Kirjan tiedot perustuvat kirjoittajan omiin arkistoihin, ELKA-arkistossa Mikkelissä olevaan Yleisradion arkistoaineistoon ja ennen kaikkea omiin päiväkirjamerkintöihini.

Haluan kiittää ennen kaikkea työtovereitani maisteri Matti Nukaria ja tekniikan liseniaatti Juha Vesaojaa, jotka molemmat ovat kannustaneet ja auttaneet minua kirjoitustyössä. Kiitän lisäksi Seppo Rinnettä, Juhani Almiä ja Irene Tommiska-Jarvaa taustatietojen tarkistamisesta ja eräiden valokuvien tietojen tarkistamisesta. Erityinen kiitos kuva-avusta kuuluu myös valokuvaaja Antero Tenhuselle ja Yleisradion kuvapalvelulle.

Teoksen oikoluvun on suorittanut vaimoni Leena Laiho, jota kiitän myös työtä kohtaan osoittamastaan kärsivällisyydestä ja kannustuksesta. Teoksen kuvat ovat pääosin omia otoksiani, vieraissa kuvissa on erikseen maininta lähteestä.

Kauniaisissa 12.4.2019
Jorma K. Laiho

TEKNIIKAN ERÄITÄ VAIHEITA ENNEN VUOTTA 1973

Järjestellessäni 2015 Juha Vesaojan kanssa Yleisradion tekniikan arkiston rippeitä ELKA-arkistoon toimitettavaksi, löysimme muutamia mielenkiintoisia dokumentteja. Tekniikan arkistosta löytyi AM-asemia ja Porin lyhytaaltoasemaa käsitteleviä johdon papereita sekä Teknisen neuvottelukunnan paperit.

Tekninen neuvottelukunta oli yhtiön ulkopuolinen elin, jonka tehtävänä oli avustaa yhtiötä tekniseen kehitykseen liittyvissä asioissa. Tämä neuvottelukunta hiipui 1950-luvun lopulla, jolloin yhtiön oma TV- ja radiotekninen tietämys oli jo suurelta osalta ajanut ohi ulkopuolisten asiantuntijoiden tietojen ja taitojen. Yhtiön ylin tekninen johto teknillisen johtajan ollessa puheenjohtajana kokoontui kuitenkin säännöllisesti myös teknisen neuvottelukunnan nimellä pohtimaan ns. strategisia kysymyksiä. Kokouksia pidettiin hiukan vaihtelevasti kuukauden tai kahden välein aina 1960-luvun lopulle. 1960-lopulla yhtiön pääjohtajaksi nimitettiin Eino S. Repo, jolloin myös tekniikassa tapahtui monia mullistuksia.

1960-luvun pöytäkirjat kertovat myös rivien välissä johdon sisäisistä jännitteistä ja valtapelistä. Jussi Rissasen ollessa teknisenä johtajana tekniikan arkipäivä oli vielä stabiiliin oloista. Rissanen tuntuu olleen myös johtaja, johon luotettiin. Jonkun mapin väliin oli unohtunut ote jo Hella Vuolijoen aikoinaan pitämästä jäähyväispuheestaan, jossa Wuolijoki kiittelee varsin vuolassanaisesti ja kauniisti Jussi Rissasta. Keskinäinen kunnioitus ja arvostus erilaisista aatemaailmoista huolimatta henkivät myös Rissasen muistelmista. Yhtiön johdon luotto tekniikkaan ei ole aina ollut yhtä hyvä ja suoranaisia kiitoksia sitten Wuolijoen ajan ei kai ole enää saatu. Larkan arvostus toki riitti jopa tarinaan Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä.

1960-luvun valtapeliä

Rissasen jäätyä eläkkeelle 1964 yhtiön televisiotoiminta paisui hyvää vauhtia ja elettiin kiivasta asemaverkkojen ja studioiden rakennusaikaa. Ylimmän johdon energiaa sitoi myös TES-TV:n sulautus, jonka vaikutuksia tuskailtiin myös TNK:n kokouksissa. Rissasen manttelinperijäksi oli yrittämässä kaksi voimakasta ja ammattitaitoista insinööriä, Ula-radion pioneeri ja arvostettu radiotekniikan tuntija DI K. S. Sainio radioasemaosastolta sekä jo olemukseltaan kunnioitusta herättänyt studioasioissa kunnostautunut DI Paavo Arni. Kokonsa takia hän oli kuulemma oikeutettu lentämään ykkösluokassa.

Herrojen välit olivat tiettävästi hiukan kireät ja kamppailu kovaa. Aikalaisten tarinoiden mukaan johtajakisan Rissasen jälkeen oli voittamassa Sainio, joka kuitenkin

menehtyi juuri 50-vuotispäivänsä aikoihin mökkireissulla hukkumalla. Kilpailun katke-
ruudesta kertoo TNK:n pöytäkirjaan kirjattu lause Sainion syntymäpäivälahjaksi
ideoidun ja toteutetun pienen reliefin laskun maksajasta Sainion jo kuoltua. Studio-
puoli ei halunnut maksaa kuvanveistäjä Matti Hauptin tekemää reliefiä, vaan lasku
lankesi tylyin saatesanoin asemaosastolle. Arni siis valittiin. Reliefi on Lahden Radio-
ja TV-museon kokoelmissa.

Arni joutui luotsaamaan tekniikkaa juuri TES-TV:n sulautuksen ja yhtiön kasvun
aikaan. Hän otti myös rohkeasti kantaa ohjelmapuolen asioihin ja seurasi erityisesti
kilpailua radiokuuntelijoista. Arni tuntuu olleen aluksi ainoa, joka ymmärsi Yleisradi-
ossa merirosvoradioiden merkityksen kuulijoille. Merirosvoradioistahan alkoi kehitys
kohti monipuolisempaa musiikkitarjontaa ja johti lopulta sävelradion perustamiseen.

Arnin johtamissa TNK:n pöytäkirjoissa tuskaillaan myös yhtiön puutteellista ta-
lousjohtamista. Tekniikan päälliköt Arni, Pesari, Heliö, Ilmonen ja Kuusela valittivat
ohjelmapuolen saamattomuutta myös ns. strategisessa suunnittelussa. Eräässä pöytä-
kirjassa oli tultu johtopäätökseen, että ohjelmapuoli pystyy korkeintaan ylimalkaisesti
tulevien ohjelmien sisältöä kuvaileviin lauseisiin. Niistä on tekniikan itsensä laadittava
konkreettiset toimintasuunnitelmat ja budjetit. Havainto piti paikkansa myös myö-
hemmin.

Varhaisimmat havainnot strategian puutteesta, huonosta toimeenpanokyvystä ja
yhtiötä jatkuvasti näihin päiviin jatkuneesta talousjohtamisen pulmasta ovat tosin jo
vuodelta 1957. Tuolloin Rastor-yhtiö teki ensimmäisen konsulttiselvityksen yhtiön
johtamispulmista. Hienoihin kansiin sidottu selvitys ei johtanut kuitenkaan mihinkään.

Ongelmaan törmättiin siis uudelleen 1960-luvun puolivälissä. Lähetysverkkojen
rakentaminen ja TES-TV:n sulauttaminen TV2-kanavaksi sitoivat pääomia ja ensim-
mäinen kunnon talouskriisi kohtasi yhtiötä. TNK:n mapista löytyi tuolta ajalta myös
raaka tekniikan saneeraussuunnitelma. Suunnitelman rakenne on aivan samantapai-
nen kuin 2000-luvun suunnitelmat, tukitoiminnot ja tekniikka suunnittelivat ja kiltisti
toteuttivat budjettileikkaukset, muihin ei juuri uskallettu koskea.

Tuolloin 1960-luvulla varsinaista saneeraussuunnitelmaa ei kuitenkaan toteutettu.
Yhtiön johtoon valittiin Eino S. Repo, josta seurasi aikamoinen myllerrys myös tek-
niikkaan. Suoranaista paniikkia ei TNK:n pöytäkirjoissa näy, mutta monenlaista kä-
denvääntöä riitti. Suurinta hätää ja huolta aiheutti konsulttien ehdotus alistaa radio-
ja TV-asemien toiminta ohjelmapuolen aluepäälliköille. Tämän tekniikka vältti anka-
ralla sisäisellä lobbauksella. Lieneekö sitten moinen myllerrys rasittanut Paavo Arnia

niin paljon, että hän sai sairaskohtauksen Montreux'n radio- ja TV-näyttelyssä 1969 ja menehtyi.

Velanderin kausi, Linnanmäki-hanke ja Helsingin TV-näkyvyys

Arnin jälkeen tekniikan johtoon nousi arvostettu ammattimies DI Paavo Velander. Velander oli pitkän linjan yleisradiomies, jonka ansiot olivat etenkin yleisön vastaanottopulmien ratkaisemisessa. Velander oli jo sodan aikaan kunnostautunut monissa pääesikunnan viestialan erikoistehtävissä ja toimi sen jälkeen Neuvontaosaston päällikkönä. Velanderin suunnittelema salakirjoituskone "Mirri" on esillä Militaria-museossa Hämeenlinnassa.

Velanderin ansiota on radioteknikoiden ja asentajien ammattitaidon kohottaminen sodanjälkeisessä Suomessa ja erityisesti yhteisantennijärjestelmien saaminen yleiseen käyttöön. Suurten kaupunkien kattojen ylle ei syntynyt televisioantennien viidakkoa. Velander putkahti esiin vielä 2012 keväällä, kun hänen vaimonsa kuoltua pesää selvittänyt Velanderin veljen poika toimitti tekniikan arkistoon Velanderin arkistoa ja hiukan jäljelle jäänyttä kirjeenvaihtoa. Se johti mainitun salakirjoituskooneen museointiin, laite löytyi Lylyn viestivarikon uumenista ja dokumentit siihen Kansallisarkistosta.

Velander tuntuu olleen jämäkkä johtaja, joka nautti myös silloisten johtajien arvostusta hänen jälkeensä jääneistä kirjeistä päätellen. Raatikaisen kanssa hän tuntuu olleen jopa perhetuttu. Velander vaikutti myös ratkaisevasti pääkaupunkiseutua palvelevan Espoon yleisradioaseman paikan valintaan. Helsingin seutu oli pitkään stadionin tornissa sijainneen Yleisradion ja Albertinkadulla sijainneen TES-TV:n suhteellisen matalalla sijainneiden lähetysantennien varassa.

Parempaa sijoituspaikkaa suunniteltiin aluksi Linnanmäelle keskelle kaupunkia keskieuropalaiseen tyyliin. Hanketta vastusti kiihkeästi juuri Velander. Perustelu oli perin tekninen. Keskellä kaupunkia sijainnut asema olisi aiheuttanut monenlaisia harmejä tuonaikaisessa analogisessa tekniikassa. Aivan aseman juurella olevat vastaanottajat jäivät lähikatveeseen, radioaallot ikään kuin kulkevat yli. Osalla taas signaalinvoimakkuus on niin suuri, että se kytkeytyy suoraan television antenniliitosjohdoton aiheuttaen kiusallisen esihaamun kuvaan.

TNK:n pöytäkirjoissa on hyvin tiukkoja Velanderin eriäviä mielipiteitä Linnanmäkeä vastaan. Linnanmäki-hanke kohtasi myös taloudellisia ongelmia, rahoitusta piti aluksi tulla Helsingin kaupungilta ja posti- ja lennätinlaitokselta. Tornin vaihtoehtona

toisena suunnitelmana oli sijoittaa AM-aseman kanssa yhdistetty asema teräsristikkoisella lähetysmastolla Porkkalan Saltfjärdeniin.

Helsingin aseman sijoituksesta ja sen näkyvyydestä Virossa on ollut monenlaista spekulatiota aivan näihin päiviin asti. Minkäänlaista ulkopuolista tiedustelupalvelujen ohjausta ei pöytäkirjoissa mainita, vaan sijoituskysymyksiä ratkottiin vahvasti vain tekniikan johdolla. Eräässä pöytäkirjassa todetaan Velanderin toimesta suoraan, että aseman sijoittaminen Porkkalaan olisi edullista myös Viron näkyvyyden kannalta. Päätös on tehty puhtaasti insinöörivoimin.

AM-aseman yhdistäminen TV- ja Ula-toimintaan ei ole teknisesti ongelmattonta, joten tästäkin luovuttiin ja lopulta eräässä pöytäkirjassa todetaan suurin piirtein Velanderin nuijan kopautuksella, että asema sijoitetaan n. 20 kilometriä Helsingistä länteen. Eero Heliö kertoi aikoinaan, että paikkaa valittaessa Kauklahdesta löytyi sopivan kokoinen hiukan korkeampi maastokohta, joka oli myös lentoliikenteen kannalta hyvässä paikassa täsmälleen kontrolloidussa ilmatilassa Helsinki-Vantaan kiitoradan jatkeella. AM-aseman sijoituspaikaksi suunniteltiin jossakin vaiheessa myös laivaa, mutta tästä luovuttiin jo tornihanketta haudattaessa.

Velander siirtyi puolestaan eläkkeelle 1972. Tuohon aikaan Yleisradion eläkesääntöön säännöt olivat tiukat. Eläkkeen sai 63-vuotiaana, mutta se oli myös silloin otettava, minkäänlainen lisäaika ja nykyisin muotia oleva veteraanitoimittajien nurkissa pyöriminen vieläpä eläkkeellä ei ollut mahdollista eikä se monille edes tullut mieleen. Velander kirjoitti myöhemmin leppoisat muistelmansa.

Arvostetun TV-pioneerin Erkki Larkan pitkä kausi alkaa

Velanderin jälkeen yhtiön johdossa syntyi jälleen melkoinen valtataistelu ja teknillisen johtajan nimitys oli muutenkin vaikeaa. Paikka oli toistaiseksi täytetty ammatillisin perustein. Tällä kertaa paikan kärkkyjiä oli useampia. 1960-luvun hurjina kasvuvuosina yhtiössä oli yli-insinöörin nimikkeellä studiopuolta vetävä TV-pioneeri DI Pentti Pesari ja lähes yhtä kauan asemaosastolla toiminut sitä pitkään myös johtanut DI Eero Heliö. Tämä yli-insinöörin nimitys oli yhtiön omaa käytäntöä, ei ostettu nimike.

Heliön ja Pesarin lisäksi paikkaa kärkkyi erilaisiin strategiaryhmiin itsensä hyvin kiilannut tekniikan tohtoriksi väitellyt Kari Ilmonen. Johtajan paikkaa hamuili varmistamattomien tietojen mukaan myös insinöörien ammattiyhdistysmiehenä kunnostautunut entinen radiosähköttäjä ja insinööri Pauli Henriksson.

Pisimmän korren näiden herrojen pettymykseksi veti TV-toiminnassa jo TES-TV:n aikoihin toiminut ja 1960-luvulla Yleisradioon lähetininsinööriksi siirtynyt DI Erkki Larkka. Larkka oli miellyttäväkäytöksinen ja diplomaattinen, kaikin puolin sivistynyt herrasmies, joka näppärästi kiilasi muiden ohi ensin vt. tekniseksi johtajaksi.

Yleisradion tekniikassa vallitsi ainakin alkuaikoina leppoisa, hiukan teekkarimainen henki. Työtä tehtiin ahkerasti, mutta ei hampaat irvessä. Legendaarinen hyvän huumorintajun omaava TV-pioneeri Raimo ”Nappi” Ikonen olikin jossain maininnut yleisradioinsinöörillä olevan kolme vaihetta urallaan. Ensimmäinen on tekeminen, sitten matkustelu ja lopulta selittäminen. Lukija pitääköön tämän mielessään seurattaessa tarinani kulkua.

Eräs oivallus on lähes kaikkien niiden asioiden katoaminen, joita aikoinaan suurella innolla rakennettiin. Maailma muuttui ja tekniikka kehittyi. Erityisesti digitaalitekniikka muutti koko mediakenttää. Kiinnostavaa oli myös seurata tekniikan roolin muuttumista yhteisössä 40 vuoden aikana. Tätä muutosta varjosti joskus edellä mainittu 1960-luvulla havaittu hankaluus insinöörien ja toimittajien ajatusten yhteensovittamisessa. Tämä pulma korostui omassa työssäni tehtävien muuttuessa tekemisestä kohti ylintä johtoa.

YLEISRADIO 1950-LUVULLA

Syntymäni aikaan televisio oli toki jo keksitty. Vanhempani sen jo tunsivat, mutta pääasiallinen tiedon lähde olivat radio ja lehdet. Radio oli vuoden 1948 Kööpenhaminan aaltojakokouksen jäljiltä ongelmissa. Keskipitkät ja pitkät aallot olivat ruuhkaisia ja häiriöt vaivasivat etenkin yöaikaan. Ratkaisu löytyi uudesta FM-tekniikasta, josta kansan suussa käytettiin nimitystä Ula-radio.

Ula-radion radion rakentaminen satoi Yleisradion resursseja. Televisiotoiminta Suomessa sai alkunsa 1954 Radioinsinööri-seuran ja tekniikan tohtori Jouko Pohjanpalon toimesta. Pohjanpalon esitys televisiölähetysten aloittamisesta sen sijaan oli jäänyt pöydälle Yleisradion johtokunnassa, missä Pohjanpalo oli jäsenenä.

Suomen ensimmäinen julkinen televisiölähetys lähetettiin 24. toukokuuta 1955. Lähetin oli rakennettu Teknillisen korkeakoulun sähkölaboratoriossa teekkarien Erkki Larkan ja Juhani Hämäläisen diplomityönä.

Vuonna 1957 Yle kuitenkin aloitti ensimmäiset testilähetykset ja vakinaiset televisiölähetykset alkoivat 1. tammikuuta 1958 nimellä Suomen Televisio. Testilähetykset alkoivat 14.3.1957 Fabianinkadun pienestä studiosta. Tätä päivää Yleisradion TV-veteraanit viettävät edelleen Pentti Pesarin johdolla Yleisradion TV-toiminnan vuosipäivänä.

AM-RADION KULTA-AIKA JA ULA-RADION TULO

1950-luvun radion kuuntelua Halikossa

Synnyin varsinaissuomalaiseen maanviljelijäperheeseen Halikon pitäjässä, nykyisin Saloa, 23.8.1950. Kolmesta pikkutilasta koostettu kotitilamme oli isoisän ostoksia vuodelta 1938. Isoisä kyllästyi tuolloin kartanoiden pehtorina touhuamiseen. Aika usein vanhempani ja kotitaloa tuossa vaiheessa vielä enimmäkseen isännöivät isovanhempani asioivat vieressä olevan Salon kauppalan lisäksi Turun suuntaan, josta suku oli peräisin. Kotikyläni Hajala oli tuolloin myös hyvin vireä ja aika omavarainen. Kylässä oli oma rautatieasema, posti, poliisi, pankki, osuusmeijeri, puhelinkeskus, neljä kauppaa, kunnalliskoti, koulu, muutama pienyritys ja tanssilava. Tämä johtui kylän sijainnista vanhan pääväylän suuren rantatien ja rautatien varrella.

Oma kosketus Yleisradioon syntyi luonnollisesti vastaanottimen kautta. Radiota oli kuunneltu kotona käytännössä aina. Perheen päävastaanotin oli 1950-luvun alussa kotimainen moniputkinen ja tehokas AM-vastaanotin. Vastaanottimia oli seudulla runsaasti, koska Salossa oli jo vuodesta 1928 toiminut Nordell & Koskisen radiotehdas. Toisen omistajan Fjalar Nordellin vaimo oli lisäksi oman kylän tyttäriä. Vaimon

veli, "Uudentuvan Eki" asui melkein naapurissa ja kyläläisiä oli tehtaalla töissä. Turun suunnalla taas sijaitsivat ASA:n tehtaat.

Kuuluvuus Halikossa oli erinomainen. Turun AM-aseman sekä ruotsinkielinen että suomenkielinen ohjelma kuuluivat hyvin. Illalla taas kuuluivat monet Keski-Euroopan asemat. Myös Lahden pitkäaalto kuului hyvin. Kuunnellut ohjelmat vaihtelivat laidasta laitaan. Isovanhemmat kuuntelivat uutiset ja sään, hartausohjelmat ja maanviljelijän tietolaarin. Isä taas kuunteli iskelmämusiikkia ja erityisesti urheilua. Jossain vaiheessa isovanhemmat hankkivat oman AM-vastaanottimen Salosta.

Turun Ula-aseman aloitettua lähetykset isoisä osti ASA:n Ula-vastaanottimen. Nimitimme sitä "hammasradioksi" valkoisena hohtavien pikavalintanäppäinten takia. Kiinnostava yksityiskohta oli myös virittysilmä. Äänenlaatu oli loistava.

Turun reissut, kokousoppia ja mediamaailma

Isä oli myös hyvin sosiaalinen urheilumies, joten jo pikkunassikkana istuin Turussa SVUL:n piirin kokoushuoneessa isän seurana ihmetellen kokouksen menoa. Lastenhoito oli näin ratkaistu, äiti sai rauhassa hoidella pikkuveljeä ja karjaa kotona. Minä sain jo tuolloin hyvää opetusta johtoryhmätyöskentelyyn.

Hajala 1950, autojono menossa suunnistuskisoihin

Minä Poika-hevoson selässä isän ohjauksessa

Kirjoittaja on vuonna 1950 syntynyt diplomi-insinööri. Tekniikasta kiinnostuneelle nuorelle teekkarille 1970-luvun Yleisradio oli kiinnostava työpaikka. Omavarainen Yleisradio hoiti itse tuotantoketjun studioista antenneihin. Yhtiö tarjosi unelmatyöpaikan jopa ilmailusta kiinnostuneelle.

Liike-elämän muotivirtaukset vaikuttivat myös Yleisradioon. Yhtiöittäminen ja ulkoistaminen muuttivat tekniikan roolia. Kirjoittaja oli keskeisessä roolissa lähetinverkon irrottamisessa ja Digitan myynnissä. Uran huipennus teknisenä johtajana tarjosi hyvän näköalapaikan mediamaailman myllerryksiin. Omasta urasta ei puuttunut vauhtia eikä vaarallisia tilanteita. Ylen tekniikka muuttui tekijästä teettäjäksi.

Vanhasta tekniikasta ovat jäljellä Digitan 38 suurasemaa. Lahden pitkäaaltoasema on museona ja AM-mastot kaadettu. Porin lyhytaaltoaseman antennikenttä kasvaa metsää. Mittausasemaa ei muista enää kukaan. Analoginen TV on sammutettu. Yleisradion Tekniikan yli tuhannen hengen organisaatio on kutistunut muutaman hengen ostokonttoriksi. Sen sijaan yhtiö työllistää ison joukon IT-koodareita. Vanhan TV-toiminnan perinteitä ylläpitää yhtiön urheilutoimitus.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi